

Motion till riksdagen 2020/21:3283

av **Alireza Akhondi m.fl. (C)**

Lika rätt – samma möjligheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet, relaterade till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och gender budgeting stärks och att myndigheter får jämställdhetsdirektiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) bör få långsiktiga förutsättningar och återfå sitt nationella uppdrag som kunskaps- och resurscentrum och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriterierna för de generella företagsstöden bör ses över av regeringen för att främja kvinnors företagande på lika villkor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge berörda myndigheter i uppdrag att presentera aktuella uppgifter om ägande, företagande och ledning av företag och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att genomföra kraftfulla åtgärder för jämställda löner och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera och vidta åtgärder för att motverka de ökande sjukskrivningarna bland kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för hur grundläggande kunskaper om våldsutsatthet och normaliseringsprocessen kan bli en obligatorisk del av utbildningen till alla yrken som kommer i kontakt med våldsutsatta personer och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för att kvinno- och mansjourerna får långsiktiga och stabila förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppsägningar kopplade till sexuella övergrepp eller trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att samla berörda parter för att motverka ojämställdhet på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Individuella rättigheter och frihet från tvång och förtryck är utgångspunkten för liberal politik i allmänhet och för Centerpartiets jämställdhetspolitik i synnerhet. Människor har individuella förutsättningar, individuella livsmål och individuella drömmar. Den som på allvar vill undanröja hinder för människor att utvecklas efter sina individuella förutsättningar måste emellertid erkänna att många av dessa hinder inte är individuella utan vilar på strukturer och normer som styr våra förväntningar och vårt förhållningssätt till varandra utifrån stereotypa mönster. Dessa stereotyper låser in oss i könsroller och gör det svårt att fullt ut förverkliga sig själv. En liberal feministisk politik syftar naturligen till att riva de hinder som försvårar för människor att vara den de vill vara på grund av könsidentitet.

Ojämställdheten finns med genom hela livet, i hela samhället. Elever begränsas av traditionella könsnormer vid studie- och yrkesval, pojkar går ut skolan utan fullständiga betyg. Flickor ges idag inte samma möjligheter som pojkar att idrotta och slutar idrotta i tidigare åldrar än pojkar. Makt och inflytande är ojämnt fördelat mellan könen och vi har könsrelaterade skillnader i lön och karriär. Kvinnor utför mer obetalt arbete än män och har lägre pensioner som en följd av lägre livsinkomst. Männen förlorar oftare kontakten med sina barn vid skilsmässa. Kvinnor utsätts oftare för grovt våld i hemmet än män. För att bryta ojämställdheten vill Centerpartiet att både flickor och pojkar från start får leka och lära utan begränsningar och förväntningar på vad flickor och pojkar får eller kan göra. Genom skolan ska flickor och pojkar få möjlighet att lära och utvecklas som fria individer utan att begränsas av förutbestämda roller.

För att bryta ojämställdheten behöver yrkesvalen grundas i informerade val, med inspirerande förebilder, med både kvinnor och män på ledande positioner och i andra roller. Centerpartiet vill öka möjligheterna för fler kvinnor att starta företag, och då ökar också möjligheterna för kvinnors karriärvägar in i styrelserummen i näringslivet. Ojämställdheten kan brytas genom att den ekonomiska friheten ökar för såväl kvinnor som män och genom att vi motverkar och minskar våld i nära relationer och sexualiserat våld. Det är en långsiktigt hållbar väg för individen och för samhället. Vår vision är ett helt jämställt samhälle där kvinnor och män, flickor och pojkar har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Egenmakt och inflytande

Jämställdhet är en central del av ett demokratiskt samhälle. Sverige står sig väl i internationella mätningar avseende jämställdhet. Framsteg har gjorts men fortfarande

måste mer göras. Inte minst måste utrikes födda kvinnors situation uppmärksammas utifrån ett jämställdhetsperspektiv och frågor som rör egen makt och inflytande.

Utvecklingen mot en jämn fördelning av makt och inflytande har i flera avseenden gått framåt eller har under en längre tid visat jämna resultat. Men mycket återstår fortfarande att göra. Män är fortfarande överrepresenterade i styrelser och ledning i börsföretagen. En stor övervikt av män finns även bland professorer vid universitet och högskolor. Insatser för en jämn fördelning av makt och inflytande är dessutom avgörande för Sveriges genomförande av Agenda 2030, likaså insatser för en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

Skolan har en viktig uppgift i att bidra till att motverka begränsande könsmonster och att aktivt främja jämställdhet. Könsskillnader i utbildningsval är även en orsak till den könsuppdelade arbetsmarknaden. Det är därmed viktigt att arbeta brett och långsiktigt för att motverka bakomliggande normer och värderingar som leder till könsskillnaderna vad gäller utbildnings- och yrkesval.

Jämställdhetsintegrering

För att de jämställdhetspolitiska målen ska nås behöver vi arbeta strukturerat med jämställdhetsintegrering, gender budgeting och könsuppdelad statistik. Det innebär att jämställdhet blir en del av det ordinarie arbetet och att de kommunala resurserna kommer både kvinnor och män till del. Könsuppdelad statistik förenklar jämställdhetsintegrering och synliggör skillnader i hur beslut, åtgärder och bemötanden faller ut för kvinnor och män. Om vi inte synliggör skillnader, kan vi heller inte åtgärda dem. Jämställdhetsintegrering säkrar att väntetider, resursfördelning, beslut och bemötande utgår från individen utan att snedvridas av förutbestämda stereotyper, fördomar och okunskap. Gender budgeting handlar om att synliggöra människorna bakom siffrorna i en budget.

Utbildningsväsende

Skolan utgör i hög grad grunden för individers kunskapsinhämtande, men det är också här som många formas till demokratiska samhällsmedborgare. Att skolan är jämställd och präglas av genus- och normkritisk pedagogik är därför extra viktigt.

Det finns ett stort behov av att tala om normer och värderingar i skolan. Idag finns dock stora kunskapsbrister kring dessa ämnen. Centerpartiet vill därför införa sex- och relationskunskap som ett obligatoriskt ämne på lärarutbildningen, så att alla lärare kan få med sig de verktyg som krävs för att kunna undervisa i ämnet och för ökad likvärdighet i skolan. Centerpartiet har inom ramen för januariavtalet drivit fram förändringar i detta avseende. Vi vill också att det införs löpande utbildningsinsatser som säkerställer att rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare och annan personal vid skolor har kunskap om och aktivt arbetar mot sexuella trakasserier, könsrelaterat våld och kränkningar.

För att genusperspektiv ska få ett starkare genomslag i utbildning och forskning anser Centerpartiet att jämställdhetsintegrering på högskolor och universitet ska vara självklart samt att forskningsmedel ska fördelas jämställt i den kommande forskningspropositionen.

Jämställdhetsfrågorna i utbildningsväsendet berörs närmare i motionen ”Utbildning”.

Arbete

En kvinna förväntas av många arbetsgivare stanna hemma mer, oavsett om hon får barn eller ej. En man förväntas i större utsträckning prioritera jobb framför barn. Att män i snitt tjänar mer över livet än kvinnor beror inte bara på löneskillnader utan även på mängd arbetad tid, vilket påverkas av bland annat föräldraledighet, vab, deltidsarbete, bransch, karriär och sjukskrivning. Deltidsarbete försvårar karriär och löneutveckling och påverkar livsinkomsten negativt och är därför ett problem för många kvinnor. Detta förvärras delvis av en oflexibel barnomsorg. Centerpartiet vill arbeta för att deltidsnormen för kvinnor på arbetsmarknaden bryts, bland annat genom att se över hur arbetsmarknadens parter kan skapa rätt förutsättningar för fler att arbeta heltid. Vi vill även värna och se över möjligheterna att vidareutveckla barnomsorgspengen så att familjer ska kunna välja förskola inom rimligt avstånd, vilket ibland är utanför hemkommunens gränser.

Vi vill även införa krav på aktivering för att få försörjningsstöd. Centerpartiet vill att riktlinjerna till kommunerna ska tydliggöras så att samma krav på aktivering ställs på en man och kvinna som bor i samma hushåll och får försörjningsstöd. För att få försörjningsstödet utbetalat vill vi därför att båda personerna i familjen ska studera svenska, delta i praktik, arbetsträna eller söka jobb. Kravet på aktivering ska fungera som ett incitament för att fler ska komma ut i jobb.

Vi vet att många kvinnor fortfarande förminskas och blir utsatta för kränkningar på sin arbetsplats. Samhället måste visa att vi agerar för att stoppa kränkningarna, övergreppen, maktmissbruket och den tystnadskultur som gör detta möjligt. Centerpartiet vill bland annat göra det enklare att säga upp personer som begår sexuella övergrepp eller trakasserar sina kollegor.

Ekonomisk jämställdhet

Trots ett mångårigt arbete för att uppnå ekonomisk jämställdhet råder det fortfarande olika förutsättningar för kvinnor och män för att bland annat delta och utvecklas i arbetslivet. Målet om ekonomisk jämställdhet och möjlighet till egen försörjning gäller alla och ska ses i ett livscykelperspektiv. Att kunna försörja sig genom betalt arbete är centralt i den svenska jämställdhetspolitiken. Kvinnor och i synnerhet utrikesfödda kvinnor har fortfarande lägre sysselsättningsgrad, kortare arbetstid, högre frånvaro från arbetet samt lägre lön än män. Det bidrar på sikt till lägre livsinkomster och pensioner för kvinnor än för män, vilket utgör en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Den ojämställda fördelningen av betalt och obetalt arbete innebär att arbetsinkomster och livsinkomster för kvinnor och män skiljer sig åt och är ännu en av förklaringarna till den ekonomiska ojämställdheten.

Centerpartiet har i många år lyft fram behovet av att staten systematiserar och stärker sitt arbete för att nå jämställda livsinkomster. Därför är det glädjande att regeringen i mars 2020 tillsatte en kommission för jämställda livsinkomster (dir. 2020:22) som ska lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Kommissionen ska främst lämna förslag på åtgärder som bidrar till att främja jämställda löner, jämställda livsinkomster, en jämställd fördelning av det offentliga stödåtgärder till kvinnor och män samt jämställda arbetsplatser. Kommissionen ska även lyfta fram de villkor i fråga om ekonomisk jämställdhet som kan råda för inrikes respektive utrikes födda kvinnor och män, belysa de villkor som råder för kvinnor och

män med låg disponibel inkomst samt även ta hänsyn till förhållandena för kvinnor och män med funktionsnedsättning. Centerpartiet kommer noggrant att följa upp kommissionens arbete och de slutsatser som presenteras för att nå målen.

Företagande

Centerpartiet vill stärka kvinnors möjligheter att starta och driva företag. Ett mer jämställt samhälle ger kvinnor samma möjlighet som män att anta höga positioner i näringslivet. Kvinnor är idag fortfarande i minoritet när det kommer till fördelningen av ledamöter i bolagsstyrelser. Då ledningsgrupper och styrelser blir mer jämställda förändras maktstrukturerna i näringslivet även utanför styrelserummen. Dessutom ökar jämställdheten lönsamheten i bolagen, enligt en rapport från PWC 2019 (Investing in gender equality). Kriterierna för de generella företagsstöden behöver ses över av regeringen för att premiera jämställdhet och främja såväl kvinnors som mäns företagande på lika villkor.

Centerpartiet vill återetablera och bredda insatser för att öka andelen kvinnor i valberedningar, styrelser och ledningsgrupper och kvinnors deltagande i demokratiska processer, på arbetsmarknaden och i näringslivet. Människor ska ha möjlighet att starta företag, leva på sitt företag, ha flera olika arbetsgivare att välja på och tjäna pengar på sitt företag även inom kvinnodominerade sektorer som vård, skola och omsorg. Rut och LOV ger fler kvinnor möjlighet att starta företag, vilket leder till fler kvinnor på ledande positioner och således förändrade strukturer i näringslivet. Genom LOV, lagen om valfrihet, som öppnar för privata aktörer inom välfärden, kan kvinnor som arbetar inom offentlig sektor lättare byta arbetsgivare och därmed påverka sin lön. Centerpartiet värnar och vill utveckla LOV och möjligheten att driva företag inom välfärden i samtliga kommuner och regioner. Tack vare rutavdraget driver fler kvinnor företag över hela landet. Centerpartiet vill se över möjligheterna att höja taket i rut och att fler tjänster omfattas av rut. Då kommer efterfrågan att öka och fler människor kan starta företag inom en kvinnodominerad bransch, samtidigt som kvinnor som fortfarande har huvudansvaret för hem och familj kan frigöra tid för att satsa på sitt yrkesliv istället. Kvinnor lägger nästan dubbelt så många timmar i veckan som män gör på hushållsarbete: 12 timmar jämfört med ca 7 timmar för män (SCB 2020).

Jämställt ägande

För att nå en hållbar och konkurrenskraftig tillväxt krävs att både kvinnor och män har inflytande och kan bidra till utvecklingen. En undersökning av Ownershift visar dock att kvinnor bara äger hälften så mycket företag, aktier, skog, mark och fastigheter som män. Samtidigt är 70 procent av alla företagare män. Huvudansvaret för hem och familj hindrar ofta kvinnor från att starta och driva företag. Dessutom missgynnas kvinnors företag och affärsidéer i företagsstöd och utlåning. Centerpartiet vill därför att SCB presenterar könsuppdelad statistik över förmögenhet, att Tillväxtverket förnyar och uppdaterar information kring nystartade företag och förtydligar skillnaderna mellan ägande, företagande och ledning av företag samt att Lantmäteriet ser över inte bara de andelar av mark och fastigheter som ägs av kvinnor, män och företag utan även presenterar värdet av dessa.

Jämställda löner

Även om skillnaderna i kvinnors och mäns lön har minskat över tid kvarstår en löneskillnad. År 2019 var kvinnors genomsnittliga månadslön 33 500 kronor, vilket är 90,1 procent av männens lön. Löneskillnaden mellan kvinnor och män var alltså 9,9 procent. Det är en blygsam minskning med 0,8 procentenheter jämfört med 2018 och variationen mellan olika sektorer är fortsatt stor. Här har staten en viktig roll som en stor arbetsgivare att gå i bräschen för en jämställd lönesättning. Centerpartiet vill även se en utredning med uppdraget att inkomma med konkreta förslag till hur vi kan radera ut löneskillnaderna på svensk arbetsmarknad. Utvecklingen inom detta område går för långsamt och här behöver vi ta nästa steg för att snabba på utvecklingen.

Frihet från våld och förtryck

NCK:s studie ”Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa” kom 2014. Den visade att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen någon gång efter 18 års ålder hade blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en pågående eller avslutad parrelation. 20 procent av kvinnorna och 8 procent av männen uppgav att de utsatts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av en aktuell eller tidigare partner. Studien visade också att cirka 7 procent av kvinnorna och 1 procent av männen blivit utsatta för sexuellt våld av en aktuell eller tidigare partner någon gång efter 18 års ålder.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett allvarligt folkhälsoproblem. ”Europeiska jämställdhetsinstitutet” (EIGE) har gjort en beräkning av den årliga kostnaden för våld i nära relationer. Beräkningen visade en kostnad på 1 000 kr/invånare per år i Sverige.

Problemet med våld i nära relationer och nödvändiga åtgärder för att motverka detta beskrivs närmare i motionen ”Våld i nära relationer – ett samhällsproblem”.

Mäns våld mot kvinnor

Det finns idag en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Centerpartiet vill se en nollvision för våld i nära relationer och sexualiserat våld. Ett nationellt stödcenter för personer med skyddad identitet behöver inrättas inom ramen för planen. Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, behöver få långsiktiga förutsättningar och återfå sitt nationella uppdrag som kunskaps- och resurscentrum. Möjligheterna behöver ses över för hur grundläggande kunskaper om våld kan bli en obligatorisk del av utbildningen till alla yrken som kommer i kontakt med våldsutsatta personer, till exempel poliser, jurister, socialsekreterare och läkare, för att dessa ska få en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet. NCK i sin roll som kunskaps- och resurscentrum och med sin mångåriga erfarenhet av utbildningar i ämnet är given för att utarbeta kursplanerna.

Kvinnojourerna/skyddsboenden

Det är av största betydelse att se över möjligheterna att kvinnor och män som utsatts för våld i nära relationer får stöd av samhället genom ökad tillgång till kvinno- och mansjourer, skyddat boende och andra liknande verksamheter. De ideella kvinno- och

mansjourerna är en viktig resurs i kampen mot våldet, och en långsiktig, renodlad och mer stabil finansiering av kvinno- och mansjourerna bör utredas. Utredningen får även se över hur dessa verksamheter kan kvalitetssäkras och kompetensen kan stärkas. Det är oerhört centralt att dessa viktiga samhällsuppgifter kan få långsiktiga spelvillkor och att vi tar steg ifrån den projektifiering av verksamheterna som är fallet idag. Centerpartiet vill även se fler våldsförebyggande insatser i bl.a. skola och fritidsverksamhet samt att återfallsförebyggande insatser till våldsutövare behöver utökas och systematiseras.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet som arbetar på regeringens uppdrag. De har bland annat vidareutvecklat metoder och utbildningsmaterial för att inkludera frågor om våld vid möten inom hälso- och sjukvården. Genom sin roll som kunskaps- och resurscentrum och med sin mångåriga erfarenhet utgör NCK en mycket viktig resurs i samhällets mobilisering i arbetet mot våld mot kvinnor.

Möjligheterna behöver ses över för hur grundläggande kunskaper om våld kan bli en obligatorisk del av utbildningen till alla yrken som kommer i kontakt med våldsutsatta personer, till exempel poliser, jurister, socialsekreterare och läkare, för att dessa ska få en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet.

Det är viktigt att hälso- och sjukvården blir bättre på att upptäcka, bemöta och ge stöd till dem som drabbas av våld. Vårdgivare måste skapa rutiner vid vårdmöten för att det ställs frågor om våld till både kvinnor och män, för att tidigt upptäcka våldsutsatthet. Det är därför viktigt att NCK får långsiktiga förutsättningar. Vi vill att NCK:s nationella uppdrag värnas och utvecklas.

Pornografi

Genomsnittsåldern för när barn tittar på porr för första gången är enligt studier från Uppsala universitet 12 år. Vi behöver ökad kunskap om pornografins inverkan på barn men också en bredare samhällsdebatt om porrens negativa effekter för synen på sex, samlevnad och relationer. Centerpartiet har därför varit drivande i regeringens beslut att ge i uppdrag åt Barnombudsmannen att utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) kartlägga befintlig kunskap om hur och var barn konsumerar, eller exponeras för, pornografi och hur det påverkar barns och ungas hälsa och relationer (A2020/00346/JÄM). Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021. Vi har även inom ramen för vårt budgetsamarbete med regeringen varit delaktiga i beslutet att Stiftelsen Allmänna Barnhuset får medel för en studie om ungdomars utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering, vilken ska omfatta ungdomars användning av och attityder till pornografi. Centerpartiet vill dessutom att Skolverket ska få i uppdrag att införa porrfilter i datorerna på landets samtliga skolor och förskolor. Detta förslag utvecklas närmare i motionen ”Utbildning”.

Psykisk ohälsa

Risken att bli sjukskriven för psykisk ohälsa och andra stressrelaterade sjukdomar är betydligt högre för kvinnor än för män och forskningen visar att sambandet mellan kvinnors dubbla ansvar för både arbete och familj ökar risken att drabbas av ohälsa. En rapport från IFAU visar att det finns ett tydligt samband mellan kvinnors dubbla ansvar

för både arbete och familj och förkortad livslängd och ökad stressrelaterad dödlighet (IFAU 2020:8).

En bra arbetsmiljö är en viktig faktor för att fler människor ska få möjlighet att kunna arbeta längre och utan risker för ohälsa. Även om arbetsmiljön förbättrats på många plan, så är det oroväckande att anmälningarna av arbetsjukdomar bland kvinnor som orsakades av organisatoriska och sociala problem ökade för sjunde året i rad enligt den senaste arbetsskadestatistiken. Här vill Centerpartiet ge Arbetsmiljöverket ett tydligare uppdrag att införa en stödjande funktion som hjälper arbetsgivare, och i synnerhet de mindre som saknar HR-avdelningar, att arbeta mer systematiskt med de psykosociala arbetsmiljöföreskrifterna.

Dessa frågor utvecklas närmare i motionen ”En stärkt folkhälsa från barndom till ålderdom”.

Jämställdhetsmyndigheten

Centerpartiet var starkt kritiskt till inrättandet av en ny jämställdhetsmyndighet. Nu är myndigheten på plats och vi anser därmed att den bör ges de förutsättningar som behövs för att kunna uppfylla sina syften. Det är samtidigt viktigt att myndighetens uppdrag är tydligt formulerat och avgränsat. Det får inte bli så att myndigheten breder ut sig och kväver andra viktiga aktörer på jämställdhetsområdet. Centerpartiet vill att Jämställdhetsmyndigheten ska ges i uppdrag att samla berörda parter för att motverka ojämställdhet på arbetsmarknaden.

Sverige var det första landet i världen att kriminalisera sexköp. Lagen har haft stor betydelse för att förebygga och bekämpa prostitution och har även haft normativ betydelse, då förövaren (ofta mannen) är den som enligt lag begår brottet och den som säljer (ofta kvinnan) är ett offer och därför inte ska betraktas som lagbrytare. Sedan lagen instiftades 2009 har en rad andra länder anammat den. Det bör ändå understrykas att lagen fortsatt måste försvaras och stärkas. Centerpartiet vill därför se ett permanent informationsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten kring sexköpslagen.

Alireza Akhondi (C)

Annika Qarlsson (C)

Fredrik Christensson (C)

Ulrika Heie (C)

Martin Ådahl (C)

Niels Paarup-Petersen (C)